

TALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 24/2008 vp

Valtioneuvoston selvitys rajat ylittävien rahoitusmarkkinakriisien hallinnasta EU:ssa

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 9 päivänä toukokuuta 2008 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen rajat ylittävien rahoitusmarkkinakriisien hallinnasta EU:ssa (E 24/2008 vp) talousvaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylijohtaja Peter Nyberg, valtiovarainministeriö
- apulaisjohtaja Jukka Vesala, Rahoitustarkastus
- johtokunnan varapuheenjohtaja Pentti Hakkarainen ja pankinjohtaja Seppo Honkapohja, Suomen Pankki.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Valtioneuvoston kirjelmä kuvaa laajasti EU:n rahoitusvalvonnan ja kriisinhallinnan nykytilaa sekä vireillä olevia kehittämishankkeita.

Valtioneuvoston kanta

Suomi suhtautuu myönteisesti EU:n jäsenmaiden viranomaisten yhteistyöhön rajat ylittävissä rahoituskriiseissä. Suomi on pitkään aktiivisesti edistänyt yhteisten EU-menettelyjen luomista tätä varten. Asia on ollut esillä Suomen aloitteesta sen molemmilla puheenjohtajuuskausilla.

Ulkomaisten pankkien markkinaosuus Suomessa on noin 60 prosenttia luotoista ja talletuksista. Koska näyttää todennäköiseltä, että erityisesti suurimpien ulkomaisten pankkien toiminta tulevaisuudessa järjestetään Suomessa yhä enemmän sivukonttoripohjalle, niiden valvonta

siirtynee EU-direktiivien mukaisesti nykyistään laajemmin ulkomaisten viranomaisten yksinomaiselle vastuulle. Tämän johdosta on tärkeää, että Suomen viranomaisilla olisi sekä normaaliaikoina että erityisesti kriisitilanteissa mahdollisuus osallistua riittävässä määrin näitä pankkeja koskevaan viranomaistoimintaan.

Rajat ylittävien rahoitusmarkkinakriisien hallitsemiseksi on EU:ssa jäsenmaiden viranomaisten, rahoitusvalvojien, keskuspankkien ja valtiovarainministereiden kesken laadittu yhteinen yhteistyöasiakirja (Memorandum of Understanding), joka määrittelee viranomaistoiminnan yhteiset, yleiset periaatteet ja järjestelyt rajoja ylittävien finanssikriisien varalta. Yhteistyötä on tarkoitus tiivistää ennen kaikkea sellaisten maiden välillä, joilla on yhteinen vakaussintressi, esim. näissä maissa toimivan merkittävän pankin tai yhteisen rahoitusinfrastruktuurin takia.

Yhteistyöasiakirja ei ole oikeudellisesti sitova, ja sen määrittelemän yhteistoiminnan tulee olla sopusoinnussa olemassa olevan kansallisen ja EU:n lainsäädännön kanssa. Asiakirjan toimivuus riippuu siksi kulloinkin vallitsevasta yhteisestä poliittisesta tahtotilasta eri maissa. Asiakirja on vielä EU:n jäsenmaiden valvontaviranomaisten allekirjoitettavana ja se julkistettaneen ECOFIN-neuvoston kokouksen yhteydessä 14. toukokuuta.

Suomi pitää välttämättömänä, että myös EU:n rahoitusmarkkinoiden valvonnan järjestämisellä tulisi olla selkeä yhteys kriisinhallintaan. Tämä toteutuisi käytännöllisimmin nk. kollegiomallin kautta, jossa kaikki asianosaiset valvojat

osallistuisivat rahoituslaitoksen valvontaan kollegion kautta lopullisen päätösvallan jäädessä viimekädessä kotivaltion valvojalle. Ennalta ehkäisevän valvonnan pettäessä mahdollisesti syntyvät rahoitusmarkkinoiden kriisinhallinnan kustannukset olisi jatkossakin rahoitettava kansallisesti, ja taakanjaon osalta tulisi pyrkiä sopimuksiin rahoitusmarkkinoiden kriisinhallinnan asiakirjan periaatteiden mukaisesti. Valvonnan ja kriisinhallinnan keskittäminen puolestaan EU-tasolle edellyttäisi, paitsi siihen liittyvää talouspoliittista toimivaltaa, myös periaatteessa rajatonta EU-tasoista rahoituslähdetä tai verusoikeutta, mitä EU:lla ei ole.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Talouden tila

Yhdysvaltojen subprime-kriisistä elokuussa 2007 alkanut rahoitusmarkkinoiden epävakaus on muuttunut vähitellen finanssikriisiksi, jonka vaikutuksia on nähtävissä myös Euroopassa. Arvopapereiden alaskirjaukset, luottolaitosten kiristynyt rahapolitiikka ja korkojen nousu ovat tästä konkreettisia esimerkkejä. Keskuspankkien toimin tilannetta on pyritty tasapainottamaan mm. huolehtimalla riittävästä likviditeetistä.

Toukokuuhun 2008 mennessä pelkästään pankit ovat raportoineet lähes 400 miljardin dollarin tappiokirjaukset maailmanlaajuisesti. Arvioina on esitetty, että alaskirjausten ja luottotappioiden kokonaismäärä saattaa nousta lähes 1 000 miljardiin dollariin. Maailmantalouden kasvun arvioidaan hidastuvan, mutta tämän pidemmälle meneviä arvioita asiantuntijat eivät ole antaneet. Ennustukset eivät anna selkeää näyttöä sen paremmin siitä, että pahin tilanne olisi jo ohi, kuin siitäkään, että edessä olisi pidempiaikainen talouskasvun hidastuminen.

Finanssikriisin vaikutukset ovat kohdistuneet globaalitaloudessa epätasaisesti. Suurimpia yksittäisiä tappiokirjauksia ovat tehneet lähinnä

yhdysvaltalaiset ja yksittäiset suuret eurooppalaiset luottolaitokset. Euroopassa suurimmat tappiot ovat kohdistuneet Sveitsiin, Britanniaan, Saksaan ja Ranskaan sijoittuneisiin pankkeihin. Saatavan tiedon perusteella yksikään suomalainen pankkiryhmä ei ole kokemassa merkittäviä suoria tappioita subprime-kriisistä. Asiantuntijalausuntojen mukaan pankkien alaskirjaukset ja luottotappiot ovat kokonaisuutena arvioiden kohdistuneet erityisesti eurooppalaisiin pankkeihin, yli 160 miljardia dollaria, kun esimerkiksi yhdysvaltalaisien pankkien vastaavat kustannukset ovat olleet hieman yli 150 miljardia dollaria. Aasialaisten pankkien kirjatut tappiot ovat alle 30 miljardia dollaria.

Suomen osalta talouden kokonaistilanne on edelleen hyvä. Yritysten taseet ovat vahvat ja tilauskanta kunnossa. EU:n talouskehitys ja inflatiopaineet saattavat kuitenkin jatkossa enenevässä määrin vaikuttaa myös Suomen talouskehitykseen. Nykytilanteessa on vielä vaikeaa arvioida, minkälaiset vaikutukset rahoituskriisillä on esimerkiksi yritysten tilauskantaan ja tätä kautta myös tämän hetkiseen hyvään työllisyystilanteeseen. Asiantuntijoiden mukaan Suomen kannalta haasteellinen taitekohta on vuoden 2010 paikkeilla, jolloin suurten ikäluokkien eläkkeellesiirtyminen on suurimmillaan.

Kotitalouksien rahoitustilanne on kiristynyt hintojen ja inflaation nousun vuoksi. Tähän liittyviä viitteitä on jo nähtävissä myös luottokantatiedoissa. Rahoitustarkastuksen tietojen mukaan kuluvan vuoden huhtikuun lopussa pankeilla oli erääntyneitä saamia 999 miljoonaa euroa, joka oli 46 prosenttia enemmän kuin vastaavana ajankohtana vuonna 2007. Erääntyneiden luottojen osuus kokonaisluottokannasta on kuitenkin edelleen pieni eli 0,67 prosenttia. Järjestämättömiä saamia oli vastaavana ajankohtana 547 miljoonaa euroa, jossa nousua edelliseen vuoteen on 33 prosenttia. Niiden osuus luottokannasta on 0,37 prosenttia (0,31 prosenttia 4/2007). Talousvaliokunta painottaa, että kotitalouksien velkatilanteen kehittymistä on syytä seurata tarkoin.

Valvonta ja kriisinhallinta

Subprime-kriisi on selkeä osoitus globaalin talouden tuomista haasteista. Sen lisäksi, että EU:n tulee tehostaa oman alueensa valvonta- ja kriisinhallintakykyä, on sen enenevässä määrin tiivistettävä yhteistyötä myös EU:n ulkopuolisten keskeisten finanssimarkkinoita valvovien tahojen kanssa. Halukkuutta laajempaan yhteistyöhön löytynee, sillä huhtikuussa 2008 G7-maiden valtiovarainministereiden ja keskuspankkien pääjohtajien antamassa toimenpide-ehdotuksessa nostetaan esille viisi keskeistä toimenpidettä markkinoiden vahvistamiseksi. Tarvitavat toimenpiteet esitetään tehtäväksi kuluvan vuoden aikana. Toimenpiteitä katsotaan tarvittavan oman pääoman, likviditeetin ja riskienhallinnan valvonnan vahvistamiseksi. Myös läpinäkyvyyttä ja arvonmäärittystä tulee parantaa ja tehdä muutoksia luottoluokituksen roolissa ja käytössä. Esille nostetaan myös tarve vahvistaa viranomaisten riskeihin kohdistuvaa reaktioherkkyyttä sekä luoda vankat järjestelmät rahoitusjärjestelmien häiriöiden käsittelyyn.

Myös Ecofin on viimeksi 14.5.2008 pitämässään kokouksessa linjannut tarpeellisia toimia rahoitusmarkkinoiden vakauden ja valvonnan osalta. Neuvosto edellyttää päätelmissään toimenpiteitä jäsenmaiden valvontaviranomaisten valvontamenettelyjen lähentämiseksi, EU:n valvontakomiteoiden toiminnan parantamiseksi ja

EU:n laajusten finanssiryhmittymien valvonnan tehostamiseksi. Talousvaliokunta edellyttää, että se pidetään tarkoin informoituna sekä EU:n sisäisten toimien että kansainvälisen yhteistyön etenemisestä.

Suomen kannalta haasteena on ulkomaisessa omistuksessa olevien pankkien suuri osuus (yli 60 prosenttia) luottolaitoksistamme ja ennenkaikkea luottolaitostoiminnan sivukonttoristuminen. Nykyisen valvontajärjestelmän puitteissa tämä merkitsee myös päävalvontavastuun, ja oikeuden, siirtymistä isäntämaalta kotivaltiolle ja näin ollen rajojemme ulkopuolelle.

EU:n valvontaviranomaisten keskinäiset yhteistyöjärjestelyt pohjautuvat ei-sitoviin yhteistyöasiakirjoihin, joissa tavoitellaan nykyistä yhtenäisempien toimintamallien omaksumista eri jäsenmaissa. Talousvaliokunta katsoo, että on nähtävissä selkeä tarve oikeudellisesti sitovamman ja nykyistä konkreettisemmän valvontayhteistyön takaavan järjestelyn luomiseen. Vaihtoehtoisia malleja valvonnan kehittämiseksi on useita. Tätä kuvaa mm. Euroopan parlamentissa kesäkuun alussa käyty keskustelu, jossa hahmoteltiin viittä eri vaihtoehtoista mallia Lamfalussy-prosessin jatkotoimiksi valvontayhteistyön osalta¹. Valiokunta katsoo, että valittavan järjestelyn osalta on olennaista, että se turvaa myös isäntämaan riittävän tietojensaannin ja mahdollisuuden vaikuttaa valittaviin toimenpiteisiin.

Kehittämistä tarvitaan sekä ennakkollisen valvonnan että kriiseihin varautumisen ja niiden hoidon osalta. Pankkien vakavaraisuussäntely ja talletussuojajärjestely ehkäisevät osaltaan pankkijärjestelmän kriisiytymistä ja turvaavat talouden vakautta. Ennaltaehkäisevän valvonnan pettäessä mahdollisesti syntyvien rahoitusmarkkinoiden kriisinhallinnan kustannusten osalta talousvaliokunta katsoo valtioneuvoston tapaan, että ne on rahoitettava jatkossakin kansallisesti ja rajat ylittävien luottolaitosten osalta pyrittävä erikseen tehtäviin sopimukseen taakanjaosta. Tähän liittyviä ei-sitovia linjauksia on yh-

¹ Working document on Lamfalussy follow-up: future structure of supervision; EP/ECON (DT\722391EN.doc)

teisötasolla tehty toukokuussa hyväksytyssä rajat ylittävää rahoitusalan vakautta koskevassa yhteisymmärryspöytäkirjassa².

² ECFIN/CEFCPE(2008)REP/53106

Lausunto

Lausuntonaan talousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan edellä esitetyin painotuksin.

Helsingissä 17 päivänä kesäkuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jouko Skinnari /sd
vpj. Antti Rantakangas /kesk
jäsen. Janina Andersson /vihr
Hannu Hoskonen /kesk
Harri Jaskari /kok
Anne Kalmari /kesk
Matti Kangas /vas
Toimi Kankaanniemi /kd

Miapetra Kumpula-Natri /sd
Jouko Laxell /kok
Päivi Lipponen /sd
Marjo Matikainen-Kallström /kok
Sirpa Paatero /sd
Markku Uusipaavalniemi /kesk
Ulla-Maj Wideroos /r.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuula Kulovesi.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Asian käsittelyn aikana saatujen asiantuntijaselvitysten perusteella asiantuntijatahot eivät edelleenkään tunnista euroalueen omaa luottokuplaa ja sen tulossa olevia vaikutuksia. Pääpaino talouden tilan arvioinnissa edelleenkin painottuu subprime-kriisiin ja sen synnyttämiin tappioihin eri rahoituslaitoksille sekä tästä syntyneeseen luottamuspuolaan rahoituslaitosten välillä.

Kukaan asiantuntijoista ei ole edelleenkään esittänyt edes 5 vuoden päähän ulottuvaa laskelmaa tai arviota siitä, miltä BKT, lainamäärät tai kotitalouksien taloudet näyttävät tuolloin. Kasvun on kuitenkin oletettu jatkuvan lähes entisellään.

M3-raha ja -lainat ovat lisääntyneet Yhdysvaltojen lisäksi niin Suomessa kuin euroalueellakin hälyttävästi jo vuosia. EKP:n viitearvo 4,5 %:n vuotuisesta kasvusta on ollut sanahelinää, ja parin viime vuoden aikana nousua onkin ollut toistakymmentä prosenttia. Luottojen kokonaismäärä euroalueella on ylittänyt jo 17 000 mrd. ja kasvua kokonaismäärässä on ollut vuoden aikana 2 000 mrd. euroa. Samaan aikaan palkkojen ja BKT:n kasvu on pysytellyt muutamassa prosentissa vuodessa. Yhtälö ei ole millään muotoa terve, ja pyramidihuijauksen kaltainen kupla tulee ennen pitkää puhkeamaan. Ja se aika on varsin lähellä.

Suomessa pankkitoiminnan on annettu valua ulkomaisiin käsiin. Koska näin on sattunut käymään, on äärimmäisen tärkeää, että Suomen valtion ja veronmaksajien rahoja ei tulla käyttämään ylenmääräisen luotonannon johdosta mahdollisesti tapahtuvaan pankkien romahtamiseen. Useita pankkeja tämä kohtalo on jo maailmalla kohdannut. Hallitus ei selvityksessään antanut

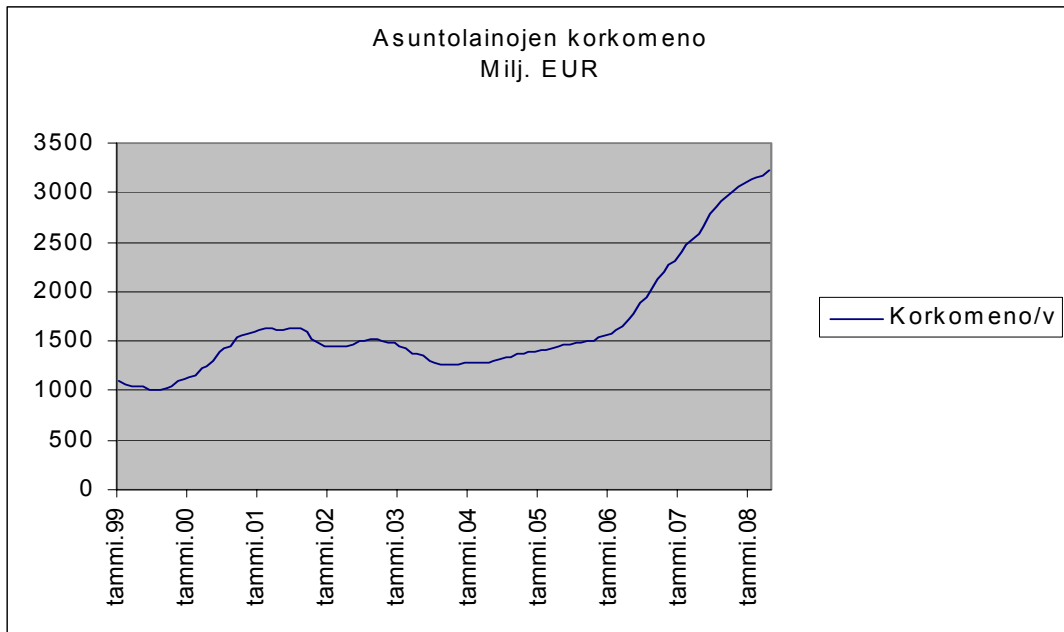
juurikaan viitteitä, saatikka laskelmia siitä, mitkä ovat suositellut toimenpiteet pankkimaailman kriisin tapahtuessa. Ainoana viitteenä tulkitsin taakanjaon valtioiden kesken. Tämä asia vaatii huomattavasti tarkempia ennakkosuunnitelmia, jotta viime laman virheitä ei tarvitsisi toistaa.

Öljyn hinta on kivunnut 140 dollarin tuntumaan barrelilta. Korotusta vuoden aikana on kertynyt reilut 150 %. Ruuan markkinahinta on heilahdellut runsaasti, pahimmillaan jopa 200 %:n kuukausivaihtelulla. Globaalin luottokuplan puhkeaminen heiluttaa rajusti markkinoita, koska yhä enemmän on annettu "markkinavoimille" tilaa ja liikkumavaraa rahan liikkumisesta helpottavien lakien myötä. Kuherruskuukausi usean vuoden ajan lisääntyneen luottorahan antaman virheellisen vauraudentunteen kanssa alkaa olla ohi.

Vaadin hallitusta esittämään laskelmansa maailmantalouden isoista luvuista ja Suomen kannalta tärkeimmistä linkeistä siihen ja mahdollisista uhkista huoltovarmuudelle (esim. öljyn hinnan nousu, ruokatuotannon alasajo EU:n toimesta).

Olen huolissani myöskin käyttämättömistä tilastomatematiikan mahdollisuuksista talouden ennustamisessa. Vaadin hallitusta ryhtymään toimiin, että tärkeät tilastotiedot olisivat käytettävissä mahdollisimman lyhyellä viiveellä ja laajoille piireille. Myöskin kunnollinen keskustelu aiheesta olisi viipymättä käynnistettävä.

Euron hyvyttä on perusteltu mm. alhaisella korkotasolla. Tämä väite joutuu vähintäänkin epäilyttävään valoon, kun katsotaan vaikka asuntolainojen korkomenoja kotitalouksilla.

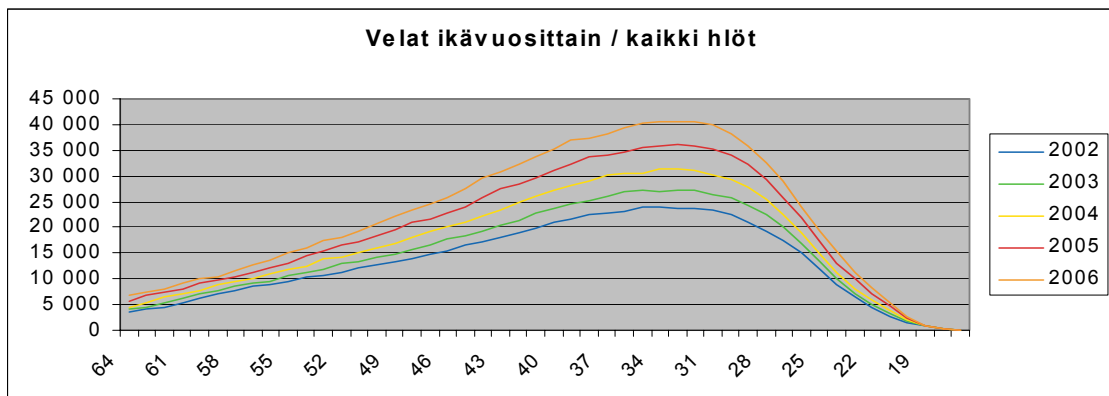
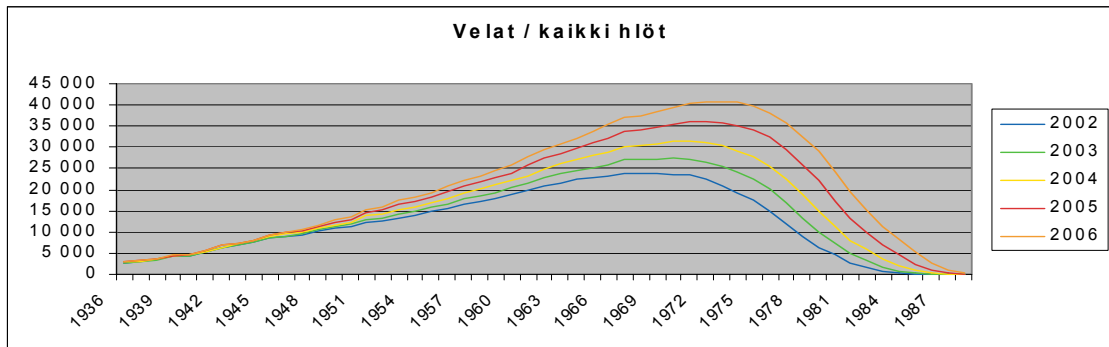

Korkomenot asuntolainojen osalta ovat nousseet noin 100% kahden vuoden aikana ja nykykorkotasolla korkopäivitysten myötä huomattavasti lisää. Kuvassa yllä tilanne 2008/04 asti. Korot ovat tästä nousseet noin 0,5 prosenttiyksikköä 16.6.2008 mennessä.

Kotitalouksien korkomenot vuositasolla ovat nykytilanteen mukaan 89 mrd:n euron lainakanasta noin 5 mrd. euroa, talletusten tuomien korkotulojen ollessa luokkaa 1,8 mrd. euroa. Talle-

tusten ja lainojen jakautuessa merkittävässä määrin eri henkilöille voidaan jo pelkän korkorasituksen suuruutta pitää hälyttävän korkeana suuressa osassa kotitalouksia.

Tällä hetkellä korkojen pitäisi olla alhaalla, jotta kuluttajat eivät olisi täydellisessä ahdingossa näköpiirissä olevan talouden laskusuhdanteen aikana. EKP ei tee mitään korkojen laske-
miseksi, ja tämä tulee lisäämään varallisuuden siirtoa entistä harvempien käsiin.

Yllä olevista kuvista on helppo todeta, mihin ikäryhmiin massiivisesti kasvanut luottomäärä on kohdistunut.

Valitettavasti Tilastokeskus on kieltäytynyt antamasta käyttöni vuoden 2007 ikävuosittain jaoteltua aineistoa, joka heillä on hallussaan. Perustuslain 47 §:n 3 momentin perusteella olen pyytänyt käyttöni kyseistä aineistoa, jotta voisin laatia tarkempaa analyysia Suomen taloudellisesta tilanteesta ja luottokuplan väistämättömän puhkeamisen aikataulusta. Kolme kuukautta olen kyseistä aineistoa odottanut toisinaan tiedustellen, joko aineisto on tullut. Kirjallisiin tiedusteluihini ei vastattu, ja lopulta viime viikolla ilmoitettiin materiaalin olevan kyllä olemassa, mutta kieltäydyttiin luovuttamasta. Syynä ilmoitettiin lokakuuhun ajoittuva Tilastokeskuksen jokin oma julkaisu. Toivon aineiston pikaista luovuttamista.

Olen erittäin huolestunut hallituksen välinpitämättömyydestä nykytilanteessa nostaa talouskeskustelun tasoa Suomessa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hallituksen tulee esittää eduskunnalle laskelmat suurimmista linjauksista ja toimintavaihtoehdoista mahdollisen pankkien vakavaraisuuden pettämissen varalle,

että hallituksen tulee esittää eduskunnalle suosittamansa toimenpiteet mahdollisen pankkien vakavaraisuuden pettämissen varalle,

TaVL 24/2008 vp — E 24/2008 vp

että hallituksen tulee esittää eduskunnalle laskelmat maailman ja Suomen talouden tilasta ja nostaa asia laajempaan keskusteluun ja

*että hallituksen tulee nopeuttaa tiedon-
saantia helposti saatavilla olevien ta-
louslukujen osalta (esim. verottajalle
annettavien kuukausi-ilmoitusten koon-
titietoja).*

Helsingissä 17 päivänä kesäkuuta 2008

Markku Uusipaavalniemi /kesk